

การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

Driving Local Administrative Organizations to be
Mechanisms to Reduce Inequality in Education

ทรงชัย ทองปาน*
Songchai Thongpan**

บทความนี้

Received

26 มกราคม 2565

Revised

16 มีนาคม 2565

Accepted

30 มีนาคม 2565

บทคัดย่อ

ด้วยประเทศไทยกำลังเผชิญกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ในขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางด้านการเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และ เพื่อเสนอแนวทางในการเสริมสร้างให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผลการดำเนินงาน ได้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 11 แห่ง ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งต่างมีศักยภาพด้านองค์กร และสภาพปัญหาแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ ทั้งความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา ซึ่งจากการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้โครงการและแผนงานจำนวน 12 โครงการใน 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับกองทุนเพื่อการศึกษาของเด็กและเยาวชน กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเด็กพิเศษและเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงการศึกษาของเด็ก กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอน และกลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ทั้งนี้แนวทางในการขยายผลหรือต่อยอดโครงการสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

** Assistant Professor, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

ระยะเริ่มต้นโครงการ ได้แก่ การคัดเลือกและการเตรียมความพร้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะขับเคลื่อนโครงการ ได้แก่ เสาหาข้อเท็จจริงและการปักหมุดชี้เป้า และระยะขยายผล ได้แก่ การขยายผลและต่อยอดทั้งกลุ่มเดิมและกลุ่มใหม่

คำสำคัญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

Abstract

As Thailand is confronting inequality in education, local administrative organizations are important mechanisms to create equality in education. This research has three objectives: (1) to study the problem of inequality in education in the areas of local administrative organizations participating in the project; (2) to drive local administrative organizations to carry out the project to reduce inequality in education; and (3) to propose guidelines to enhance local administrative organizations to be mechanisms for reducing inequality in education. This research is practical research.

In total, 11 local administrative organizations participated in the project. Each local administrative organization had its own unique organization potential and problem condition according to the context of its area, in regard to both inequality in education and inequality in educational quality. From driving of local administrative organizations, there were 12 projects and plans in five groups: (1) projects related to children and youth education funds; (2) projects related to special children group and children with inferior education; (3) projects related to access to children's education; (4) projects related to teacher quality development; and (5) projects related to education institution quality development. The guideline for extending of the result, or continuing the education equality enhancement project, the researcher requests for guideline for enhancement of education equality so that local administrative organizations which will be mechanisms to reduce inequality in education. This would be divided into three phases: phase of starting of the project, namely the selection and preparation of the local administrative organizations; project driving phase namely to seek facts and determine problems; and result extending phase, namely to expand operating results and expand operations in both existing and new groups.

Keywords: Local administrative organization, inequality in education

บทนำ

ประเทศไทยได้เผชิญกับความเหลื่อมล้ำทางด้านการศึกษาในหลายมิติ โดยในปีการศึกษา 2559 ที่ผ่านมามีเด็กและเยาวชนวัยเรียน (อายุระหว่าง 3-17 ปี) ที่อยู่ในระบบการศึกษา แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และโอกาสจำนวนมากกว่า 3 ล้านคน ทั่วประเทศ ซึ่งเด็กนักเรียนกลุ่มนี้ มีความเสี่ยงสูงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา ก่อนสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานอันเนื่องมาจากปัญหาความยากจน ความด้อยโอกาสทางสังคม ความพิการ และปัญหาครอบครัว (สถาบันพระปกเกล้า, 2562, ออนไลน์) นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาแล้ว เด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกล หรือพื้นที่ชนบท ยังได้รับการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพเทียบเท่ากับเด็กและเยาวชนในพื้นที่เมือง จึงกล่าวได้ว่าเด็กและเยาวชนของไทยกำลังประสบกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทั้งในเรื่องของโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและคุณภาพของการศึกษา (รัชวดี แสงมเหษณ์, 2560, น. 33)

การสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม จึงกลายเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศในช่วงระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม (ราชกิจจานุเบกษา, 2561, ออนไลน์) โดยรัฐบาลมุ่งเน้นการสร้าง ความชอบธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี และที่สำคัญคือ การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ โดยสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง ดังนั้น

ชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ตั้งอยู่ในพื้นที่และมีความใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด จึงกลายเป็นหุ้นส่วนสำคัญของรัฐบาล ในการสร้างความเสมอภาคทางสังคม และลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ (สถาบันพระปกเกล้า, 2562, ออนไลน์)

ทั้งนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเหมาะสม และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (วุฒิสภา ต้นไชย, 2563, ออนไลน์) ด้วยเพราะ (1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีต้นทุนทางสังคมที่ดีในการจัดการศึกษา เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรทางการเมืองที่ประชาชนเป็นเจ้าของ มีความรับผิดชอบต่อประชาชนในท้องถิ่น (Social Accountability) เนื่องด้วยผู้บริหารท้องถิ่นมาจากคนในชุมชนท้องถิ่นและทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบต่อประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง (2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจ และความรับผิดชอบตามกฎหมาย (Legal Accountability) โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะ ซึ่งการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ถือเป็น การจัดบริการสาธารณะรูปแบบหนึ่ง ฉะนั้น้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงสามารถที่จะใช้ระบบงบประมาณ บุคลากรและการดำเนินงานเพื่อการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่น มีอิสระ อันทำให้เกิดคุณภาพของการศึกษา (3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรทางการเมืองที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหาและความต้องการ ดังนั้น้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเฉพาะในพื้นที่ปัญหาซึ่งเป็นความต้องการเฉพาะแห่งและสามารถตอบสนองได้อย่างตรงจุด รวดเร็วและ (4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถที่จะสร้างความเชื่อมโยงกิจกรรมทางการศึกษากับปัญหาอื่นๆ ในสังคมท้องถิ่น เพราะสามารถนำปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน มาสร้างเป็น “ห้องปฏิบัติการทางสังคม” (Social lab) แล้วนำไป

จัดการศึกษาให้เด็กได้เรียนรู้ และทำความเข้าใจชีวิตผ่านปัญหาของชุมชน และวิถีชีวิตจริงของคนในพื้นที่

ด้วยเหตุนี้ วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า และผู้วิจัยจึงจัดให้มีโครงการวิจัยขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ ดังนั้นการศึกษาวิจัยนี้จึงออกแบบให้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ (2) เพื่อขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และ (3) เพื่อเสนอแนวทางในการเสริมสร้างให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทั้งนี้การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นหุ้นส่วนสำคัญของรัฐบาลในการสร้างความเสมอภาคทางสังคมในพื้นที่ของตน รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อเด็ก และเยาวชนในท้องถิ่นที่จะมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา หรือได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพมากขึ้นต่อไป

บททวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิด

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 54 (ราชกิจจานุเบกษา, 2560, ออนไลน์) ระบุว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ในส่วนของเด็กเล็กนั้น รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาจนเข้ารับการศึกษาดังกล่าว เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าว รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน โดยให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้าง พัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพ โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุน หรือใช้มาตรการ หรือกลไกทางภาษีรวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์เงินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วย

นอกจากนี้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยการศึกษาทั้งปวง ต้องมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติรวมถึงการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ภายใต้รัฐธรรมนูญ มาตรา 257 ยังได้ระบุเป้าหมายการปฏิรูปประเทศเพื่อทำให้สังคมมีความสุข เป็นธรรมและมีโอกาสอันทัดเทียมกัน เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ และมาตรา 258 (จ) ข้อ 2 ที่ให้ดำเนินการตรากฎหมายเพื่อจัดตั้งกองทุนตามมาตรา 54 วรค 6 (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา) ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

โดยพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 มาตรา 3 ได้ให้ความหมายของความเสมอภาคทางการศึกษาว่าหมายถึง การที่ประชาชนมีสิทธิที่จะได้รับ และเข้าถึงการศึกษา และพัฒนาอย่างเสมอภาค และทั่วถึง โดยให้ความช่วยเหลือ

การศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับเยาวชน และประชาชนทุกระดับ ซึ่งรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดแนวทางในการปฏิรูปด้านการศึกษาว่า รัฐต้องลงไปดูแลเด็กตั้งแต่อ่อน 2 ขวบถึงอนุบาล โดยมอบหมายให้เป็นภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวางแผนการปฏิรูป ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของนายกรัฐมนตรีใน 8 ประเด็น ได้แก่ (1) พัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมการเรียนรู้ (2) ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และยกระดับมาตรฐานการศึกษา (3) ขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ (4) พัฒนาคู (5) ผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศ (6) เตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (7) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ (8) ส่งเสริมระบบธรรมาภิบาลในวงการการศึกษา (สมาคมพนักงานเทศบาลแห่งประเทศไทย, 2560, ออนไลน์)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้โดย

1) เด็ก และเยาวชนในความหมายของการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กและเยาวชนตามความหมาย ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 54 ที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมถึงนโยบายของรัฐบาลได้ประกาศนโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นเด็กและเยาวชนในการศึกษาค้นครั้งนี้จึง ได้แก่ เด็กทุกคนในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ควรได้รับการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ได้แก่ (1) เด็กปฐมวัย (อายุ 2-5 ปี) (2) เด็ก อายุ 6-15 ปี (3) เยาวชน อายุ 16-18 ปี (4) เด็กพิเศษ

2) ความเสมอภาคในการศึกษาค้นครั้งนี้ เป็นการศึกษาความเสมอภาคในความหมายของพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 มาตรา 3 ที่ได้ให้ความหมายของความเสมอภาคทางการศึกษาว่าหมายถึง การที่ประชาชนมีสิทธิที่จะได้รับและเข้าถึงการศึกษา และพัฒนาอย่างเสมอภาค และทั่วถึง โดยให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา รวมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพครู โดยคำว่าความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาอันเนื่องมาจากคุณภาพ หรือมาตรฐานของสถานศึกษา คุณภาพ หรือประสิทธิภาพครู หรือฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ดังนั้นความเสมอภาคในการศึกษาค้นครั้งนี้ เป็นการศึกษาความเสมอภาคใน 2 มิติ ได้แก่ (1) ความเสมอภาคด้านโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของเด็ก และเยาวชนแต่ละกลุ่ม และ (2) ความเสมอภาคด้านคุณภาพทางการศึกษาในแต่ละพื้นที่

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติ โดยสถาบันพระปกเกล้าและผู้วิจัยได้ร่วมกันขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านกระบวนการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการศึกษาค้นครั้งนี้ใช้วิธีคัดเลือกโดยการรับสมัครองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ โดยวิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้าและมูลนิธิฟรีดริช เนามัน (Friedrich Naumann Foundation) ได้จัดสัมมนาเพื่อเปิดตัวโครงการเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2564 โดยมีเป้าหมายเพื่อ (1) สร้างแรงบันดาลใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมุ่งเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

(2) ให้ความรู้เกี่ยวกับทิศทางและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (3) ชี้แจงรายละเอียดโครงการและการรับสมัครเข้าร่วมโครงการ และ (4) ให้ความรู้เกี่ยวกับกรณีตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในต่างประเทศที่เสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมจำนวน 131 แห่ง รวม 602 คน หลังจากนั้นได้เชิญชวนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมโครงการ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมัครและเข้าร่วมโครงการจำนวน 11 แห่ง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครเข้าร่วมโครงการ

ประเภท	ชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
องค์กรบริหารส่วนตำบล	๑ องค์กรบริหารส่วนตำบลนาขอม จังหวัดนครสวรรค์
	๑ องค์กรบริหารส่วนตำบลบางครก จังหวัดเพชรบุรี
เทศบาล	๑ เทศบาลตำบลปากอคำ จังหวัดเชียงราย
	๑ เทศบาลเมืองวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
	๑ เทศบาลเมืองบางกะดี จังหวัดปทุมธานี
	๑ เทศบาลเมืองเขาสามยอต จังหวัดลพบุรี
	๑ เทศบาลเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส
	๑ เทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
	๑ เทศบาลนครสกลนคร จังหวัดสกลนคร
	๑ เทศบาลนครยะลา จังหวัดยะลา
องค์กรบริหารส่วนจังหวัด	๑ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี จังหวัดปัตตานี

2. เครื่องมือ/วิธีการในการศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการออกแบบกระบวนการดำเนินงานจะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการสามารถพัฒนาโครงการเพื่อเป็นกลไกในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ของตน ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจปัญหาและหาทางออกที่ตรงกับสภาพปัญหา ดังนั้นเครื่องมือ/วิธีการในการศึกษาค้างนี้จึงมีหลากหลาย นับตั้งแต่การวิจัยเอกสารจากฐานข้อมูลเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทาง

การศึกษา (กสศ.) ฐานข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานรายโรงเรียน (O-NET) จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คู่มือปฏิบัติงานในโครงการแบบสำรวจข้อมูลความเสมอภาคทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประชุมชี้แจงการประชุมเพื่อชี้แจง การจัดสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแนวปฏิบัติที่ดี การลงพื้นที่ประชุมระดมสมองเพื่อกำหนดปัญหาและหาทางออกของปัญหา การสัมมนา

เพื่อนำเสนอโครงการ การติดตามโครงการ การรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ และการนำเสนอผลการดำเนินโครงการ

3. ขั้นตอนดำเนินงาน

3.1 ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สิทธิของเด็ก และเยาวชนที่จะได้รับการศึกษา ทั้งในระดับสากล และระดับประเทศ บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ฯลฯ เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะสอดแทรกเข้าไปในกระบวนการดำเนินงาน และเครื่องมือ วิธีการ และเทคนิควิธีการต่างๆ ที่ผู้วิจัยจะเลือกนำมาใช้ในการดำเนินงาน เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เรียนรู้เทคนิควิธีการต่างๆ ทางอ้อมผ่านการดำเนินงานของผู้วิจัย

3.2 จัดทำคู่มือปฏิบัติงานในโครงการ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีเครื่องมือในการปฏิบัติงานตามโครงการ ผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือปฏิบัติงานในโครงการ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับ ที่มา วัตถุประสงค์ของโครงการ กิจกรรมในแต่ละครั้ง แผน และตารางการดำเนินงาน ความรู้พื้นฐานต่างๆ ช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วิจัยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่องทางการติดต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง เป็นต้น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการ (Guideline)

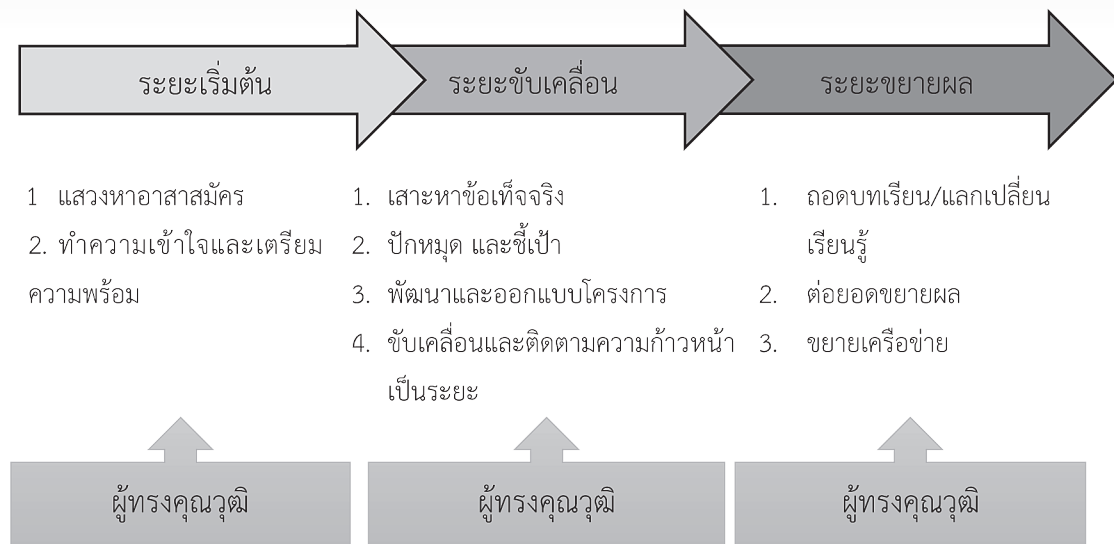
3.3 ศึกษาข้อมูลทั่วไป เป็นการศึกษาข้อมูลทั่วไป ข้อมูลบริบทเชิงพื้นที่ และบริบทที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนาร่อง เพื่อทำความเข้าใจบริบทขององค์กรในเบื้องต้น โดยประกอบไปด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้ (1) ลักษณะทั่วไปขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ที่ตั้ง โครงสร้างระบบการเมือง โครงสร้างระบบการบริหารงานภายในสำนักงาน อัตรากำลัง พื้นที่รับผิดชอบ แผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี แผนการดำเนินงาน ฐานะทางการเงิน (2) บริบทเชิงพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ประชากร สภาพสังคม และเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ (3) บริบทด้านการจัดการการศึกษา ได้แก่ ด้านหน่วยงาน และบุคลากร ด้านนโยบาย ด้านสถานศึกษาทั้งนี้ แหล่งข้อมูลดังกล่าวได้มาจาก (1) แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ (2) ข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง

3.4 ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนาร่อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้วิจัยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนาร่อง ผู้วิจัยกำหนดให้มีการจัดประชุมออนไลน์เพื่อชี้แจงรายละเอียดต่างๆ ในคู่มือ พร้อมซักถาม และซักซ้อมความเข้าใจ

3.5 ขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นครั้งนี้ ได้แก่ (1) จัดสัมมนา ครั้งที่ 1 เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสาะหาข้อเท็จจริง และปิกหมุดชี้เป้าสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ (2) จัดสัมมนา ครั้งที่ 2 เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาโครงการ (3) จัดสัมมนา ครั้งที่ 3 เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปรับปรุงโครงการให้มีความสมบูรณ์ และเริ่มต้นขับเคลื่อน (kick off) โครงการในพื้นที่ และ (4) จัดสัมมนา ครั้งที่ 4 เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นติดตาม ประเมินผล และพัฒนาต่อเนื่อง

นอกจากนี้ยังสามารถจำแนกขั้นตอนในการขับเคลื่อนได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มต้น ระยะขับเคลื่อน และระยะขยายผล ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

3.6 นำเสนอโครงการ และบทเรียน สถาบันพระปกเกล้าร่วมกับนักวิจัยจัดทำมีสัมนาออนไลน์เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอผลการดำเนินโครงการ (Show cases)

ผลการศึกษา

1. สภาพปัญหาทางด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ

จากการศึกษาสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งจากฐานข้อมูลความเสมอภาคทางการศึกษา กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) วิจัยพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Information System for Equitable Education) ฐานข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐานรายโรงเรียน (O-NET) จากการประชุมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจากข้อมูลที่มาของโครงการที่แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอ พบสภาพความสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมดังนี้

1.1 ปัญหาด้านการเข้าถึงการศึกษา ได้แก่ ปัญหาเด็กอยู่นอกระบบการศึกษา ปัญหาเด็กออกกลางคัน เด็กต้องย้ายถิ่นตามบิดามารดาทำให้ได้รับการศึกษาไม่ต่อเนื่อง เด็กจบการศึกษาต่ำ ปัญหาติดยาเสพติด ปัญหาการติดเกม ปัญหาเด็กพิการ ปัญหาเด็กพิเศษจากสมาธิสั้น และออทิสติก เด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ บางคนมีปัญหาซ้ำซ้อนทั้งปัญหาความพิการ ปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ปัญหาการใช้ทุนการศึกษาไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ปัญหาเด็กไร้สัญชาติจากพ่อแม่ไปทำงานต่างประเทศแบบผิดกฎหมายแล้วมีบุตร โดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ปัญหาเด็กมีเวลาเรียนไม่เต็มทีเพราะต้องทำงานช่วยเหลือตัวเอง และหรือครอบครัว เด็กจบการศึกษาในระดับต่ำ ทำให้ขาดโอกาสในการทำงาน

โดยปัญหาดังกล่าวส่วนใหญ่เกิดจากผู้ปกครอง ได้แก่ ปัญหาความยากจนของผู้ปกครอง อันเนื่องมาจากอาชีพ ภาวะไร้ที่ดินทำกิน ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ด้วยความจำเป็นทางอาชีพ ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลลูก เพราะมีการเคลื่อน

ย้ายไปทำงานต่างพื้นที่ ปัญหาคุณแม่ไวใส ปัญหาพ่อแม่หย่าร้าง ทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถดูแลบุตรหลานของตนเองได้เต็มที่ เด็กและเยาวชนต้องอยู่กับผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลต่อการเข้าถึงการศึกษา ผู้ปกครองมีค่านิยมในการส่งบุตรหลานไปเรียนในเมืองซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง ในขณะที่ผู้ปกครองยากจน ผู้ปกครองติดยาเสพติดทำให้ไม่ดูแลบุตร ในบางพื้นที่เช่นสามจังหวัดชายแดนใต้ ผู้ปกครองมีความพร้อมแต่ไม่ต้องการให้บุตรเข้ารับการศึกษาในระบบ

นอกจากนี้ปัญหายังเกิดจากการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำให้เด็กและเยาวชนเข้าไม่ถึงการศึกษา อาทิ ปัญหาขาดฐานข้อมูลเด็กด้อยโอกาส เพื่อใช้ในการตัดสินใจ หรือบางแห่งมีการจัดทำฐานข้อมูล แต่ยังไม่ครอบคลุม และขาดความทันสมัย ขาดการสรุปบทเรียนการดูแลเด็กเพื่อวางแผนการทำงาน รวมถึงหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ที่แม้จะมีองค์กรที่ขับเคลื่อนเรื่องเด็กและเยาวชนจำนวนมาก แต่องค์กรเหล่านั้นยังขาดความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานยังมองไม่เห็นภาพรวม และยังไม่ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือกิจกรรมระหว่างกัน

1.2 ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ปัญหาครูมีจำนวนครูไม่เพียงพอต่อการดูแลเด็ก โดยมีอัตราจำนวนครูต่อเด็กต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ โดยเฉพาะเด็กเล็กทำให้เด็กไม่ได้รับการดูแลได้สอดคล้องตามวัย ขาดแผนในการพัฒนาคุณภาพครูและศูนย์ฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของเด็ก ครูจบการศึกษามาไม่ตรงกับวิชาที่สอน ทำให้คุณภาพการศึกษาคงต่ำ ขาดครูที่ดูแล

เด็กพิเศษโดยเฉพาะ ปัญหาโรงเรียน อาทิ มีการกระจุกตัวของนักเรียนในบางโรงเรียน โรงเรียนบางโรงเรียนที่มีคุณภาพการศึกษาต่ำกว่าค่าเฉลี่ยตามมาตรฐานระดับประเทศ มีจำนวนนักเรียนน้อยทำให้ได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อย โรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กแตกต่างกัน โรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนนักเรียนน้อย โรงเรียนมีคุณภาพการศึกษาต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ

2. ผลการขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

จากกระบวนการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาทั้ง 11 แห่ง โดยเฉพาะจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้โครงการ และแผนงานที่เสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 5 กลุ่ม หลัก ๆ ได้แก่ (1) กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับกองทุนเพื่อการศึกษาของเด็กและเยาวชน จำนวน 4 โครงการ (2) กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเด็กพิเศษ และเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา จำนวน 3 โครงการ (3) กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงการศึกษาของเด็ก จำนวน 1 โครงการ (4) กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอน จำนวน 3 โครงการ และ (5) กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาจำนวน 1 โครงการ ดังรายละเอียดตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงการส่งเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้จากการขับเคลื่อน

กลุ่มโครงการ	ปัญหาหลัก	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ชื่อโครงการ	กลุ่มเป้าหมายหลัก
1) กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับกองทุนเพื่อการศึกษาของเด็กและเยาวชน	เด็กมีภาวะโภชนาการต่ำเนื่องจากผู้ปกครองยากจนและไม่มีเวลาดูแลบุตร	องค์การบริหารส่วนตำบลนาขอม	(1.1) โครงการกองทุนเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือภาวะโภชนาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กนักเรียนในเขตตำบลนาขอม	กลุ่มเด็กอายุ 6-15 ปี ทั้งเด็กที่เป็นโรคขาดสารอาหาร และกลุ่มที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคขาดสารอาหาร ในเขตตำบลนาขอม
	เยาวชนอายุ 16-18 ปี ไม่ได้ศึกษาต่อ	เทศบาลเมืองบางกะดี	(1.2) โครงการความร่วมมือเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับเยาวชนในตำบลบางกะดี	กลุ่มเยาวชน อายุ 16-18 ปี ในตำบลบางกะดีที่ศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา (ปวช./ปวส.) ในตำบลบางกะดี
	เด็กยากจนพิเศษไม่มีเงินทุนในการศึกษาทำให้ขาดโอกาสในการศึกษา	องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี	(1.3) โครงการกองทุนปัจจัยยังชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในเขตบริการโรงเรียนบ้านเขาตูม เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา	(1) กลุ่มเด็กอายุ 6-15 ปี ที่ได้รับการศึกษาแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ กลุ่มที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษา และ (2) กลุ่มเยาวชนอายุ 16-18 ปี ที่ได้รับการศึกษาแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และกลุ่มที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษาในเขตบริการโรงเรียนบ้านเขาตูม
	เด็กพิเศษไม่ได้รับการดูแลเฉพาะทำให้มีปัญหาการเรียนและความสัมพันธ์กับเพื่อน	เทศบาลเมืองเขาสงาย่อด	(1.4) โครงการการสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อระดมทุนช่วยเหลือการศึกษาแก่เด็กยากจนพิเศษโรงเรียนบ้านตะบิงตัง	กลุ่มเด็กปฐมวัย อายุ 2-5 ปี และกลุ่มเด็ก อายุ 6-15 ปี ที่ยากจนพิเศษในเขตพื้นที่โรงเรียนบ้านตะบิงตัง
2) กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเด็กพิเศษและเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา	เด็กพิเศษไม่ได้รับการดูแลเฉพาะทำให้มีปัญหาการเรียนและความสัมพันธ์กับเพื่อน	เทศบาลนครสกลนคร	(2.1) โครงการดนตรีไทยบำบัด เด็กที่มีปัญหาสมาธิสั้น	เด็กพิเศษซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ในโรงเรียน
	มีเครือข่ายที่ดูแลเด็กพิเศษในจังหวัดจำนวนมากแต่ยังขาดความร่วมมือในการดูแลเด็กพิเศษ	เทศบาลเมืองนราธิวาส	(2.2) โครงการการสร้างภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษในระบบและนอกระบบการศึกษา	หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กในจังหวัดสกลนคร
	มีเด็กนอกระบบการศึกษาที่มีคุณภาพชีวิตต่ำและขาดโอกาสทางการศึกษา	เทศบาลเมืองนราธิวาส	(2.3) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสนอกระบบการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส	เด็กและเยาวชน อายุ 14-18 ปี นอกระบบการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส

กลุ่มโครงการ	ปัญหาหลัก	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ชื่อโครงการ	กลุ่มเป้าหมายหลัก
3) กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงการศึกษาของเด็ก	เด็กและเยาวชนในพื้นที่มีฐานะและศักยภาพในการเรียนออนไลน์แตกต่างกัน ทำบางส่วนของขาดโอกาสทางการศึกษา	เทศบาลนครยะลา	(3.1) โครงการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (ห้องเรียนออนไลน์ และแท็บเล็ตยืมเรียน เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา)	เด็กและเยาวชนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตเทศบาลนครยะลา
4) กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอน	เด็กปฐมวัยในสังกัดเทศบาลมีฐานะแตกต่างกัน ระบบการเรียนแบบเดิมทำให้การเข้าถึงการศึกษาของเด็กแตกต่างกันนำมาสู่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา	เทศบาลเมืองลำพูน	(4.1) โครงการการพัฒนาแบบการจัดประสบการณ์เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองลำพูนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านสังคมและการศึกษา	เด็กปฐมวัย อายุ 2-5 ปี ในสังกัดเทศบาลเมืองลำพูน
	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดข้อมูลสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของเด็กในพื้นที่ รวมถึงครูมีสมรรถนะแตกต่างกัน ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาแตกต่างกัน	เทศบาลเมืองวิเชียรบุรี	(4.2) โครงการการศึกษาสภาพปัญหาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัย เพื่อนำไปสู่การกำหนดรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยของสถานศึกษาในเขตเทศบาลเมืองวิเชียรบุรี	ครูปฐมวัย บุคลากรทางการศึกษา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสถานศึกษาในเขตเทศบาลเมืองวิเชียรบุรี
	ครูยังขาดเครื่องมือในการประเมินพัฒนาการของเด็ก ส่งผลให้มีคุณภาพในการดูแลเด็กต่ำ	เทศบาลตำบลปากกอดำ	(4.3) โครงการพัฒนาศักยภาพครูในการประเมินพัฒนาการของเด็กและการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาแก่เด็กอายุ 2 ขวบของศูนย์พัฒนาเด็กปากกอดำ	ครูและผู้ดูแลเด็ก
5) กลุ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดแผนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งอาจส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของศูนย์ฯ	องค์การบริหารส่วนตำบลบางครก	(5.1) โครงการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลบางครก เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา	ผู้ปกครองเด็ก ตัวแทนประชาชนในแต่ละหมู่ และคณะกรรมการศูนย์เด็ก

ทั้งนี้ในช่วงของการดำเนินโครงการวิจัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ ได้ดำเนินโครงการเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้จากการกระบวนการ

โดยมีทั้งโครงการที่ได้ดำเนินโครงการเสร็จสิ้นแล้ว และที่อยู่ระหว่างการดำเนินโครงการ (ณ เดือนสิงหาคม 2564) ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การดำเนินโครงการเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ชื่อโครงการ	การดำเนินโครงการ
1) โครงการกองทุนเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือภาวะโภชนาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กนักเรียนในเขตตำบลนาขอม องค์การบริหารส่วนตำบลนาขอม	๑ ได้มีการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันกับผู้นำชุมชน บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ภาควิชาการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อหาแนวทางจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือภาวะโภชนาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กนักเรียนในเขตตำบลนาขอม ๑ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมกับผู้นำชุมชน บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ภาควิชาการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ จัดประชุมคัดเลือกคณะทำงานกองทุนเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือภาวะโภชนาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กนักเรียนในเขตตำบลนาขอม ๑ ลงนาม แต่งตั้งคณะทำงานกองทุนเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือภาวะโภชนาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กนักเรียนในเขตตำบลนาขอม ๑ จัดประชุมคณะทำงานกองทุนเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือภาวะโภชนาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กนักเรียนในเขตตำบลนาขอม เพื่อจัดทำระเบียบข้อบังคับของกองทุน ฯ และแนวทางการดำเนินงานของกองทุน ฯ ๑ คณะทำงานกองทุนเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือภาวะโภชนาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กนักเรียนในเขตตำบลนาขอม ร่วมกับ อบต. นาขอม ผู้นำชุมชน และภาควิชาการศึกษา ฯลฯ จัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน ฯ โดยการทอดผ้าป่า ณ วัดหนองม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลนาขอม อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ได้เงินทั้งหมด 6,400 บาท ๑ ได้มีการสำรวจข้อมูลปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ด้านภาวะโภชนาการของเด็กนักเรียนในเขตตำบลนาขอม
2) โครงการความร่วมมือเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับเยาวชนในตำบลบางกะดี เทศบาลเมืองบางกะดี	๑ ได้มีการประสานงานติดต่อกับพันธมิตรร่วมโครงการ ได้แก่ (1) สวนอุตสาหกรรมบางกะดีโดยพบกับผู้จัดการทั่วไป สวนอุตสาหกรรมบางกะดี ผลจากการประชุมสามารถสรุปได้ว่า (1) จะมีการใช้พื้นที่ของสวนอุตสาหกรรมบางกะดีเป็นแม่ข่ายในการประชุม (2) เน้นการเข้าถึงการศึกษาของเยาวชน และโอกาสการมีงานทำของเยาวชน เมื่อจบการศึกษา (3) จะมีการประสานข้อมูลความต้องการของสถานประกอบการ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรของวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี และ (4) จะมีการจัดทำแผนงาน/กิจกรรมของโครงการ (2) วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี โดยเทศบาลได้เข้าไปพบผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ผลจากการประชุมหารือกับวิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี ทำให้ได้ทราบสาขาวิชาที่วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี เปิดสอน ๑ เทศบาลเมืองบางกะดีร่วมปรึกษาหารือระหว่างผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผลจากการประชุมสามารถสรุปได้ว่า (1) ส่งสาขาวิชาที่วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี เปิดสอนให้กับทางสวนอุตสาหกรรมบางกะดีได้พิจารณา (2) สวนอุตสาหกรรม แจ้งว่าสาขาวิชาครอบคลุม และตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และ (3) การกำหนดปฏิทินการดำเนินงาน

ชื่อโครงการ	การดำเนินโครงการ
3) โครงการกองทุนปัจจัยยังชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในเขตบริการโรงเรียนบ้านเขาตูม เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี	๑ ประชุมตัวแทนชุมชนเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับโครงการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยมีมติที่ประชุมจัดตั้งโครงการ “กองทุนปัจจัยยังชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในเขตบริการโรงเรียนบ้านเขาตูม เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา” ๑ ประชุมเครือข่ายหมู่บ้านตำบลเขาตูมเพื่อร่างระเบียบกองทุนปัจจัยยังชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในเขตบริการโรงเรียนบ้านเขาตูม เพื่อความเสมอภาค ๑ เครือข่ายตำบลเขาตูมแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนปัจจัยยังชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในเขตบริการโรงเรียนบ้านเขาตูม เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ๑ กำหนดแผนการดำเนินงาน กำหนดที่มาของรายได้กองทุนปัจจัยยังชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในเขตบริการโรงเรียนบ้านเขาตูม เพื่อความเสมอภาค โดยจะมาจาก 4 แหล่ง ได้แก่ (1) ภาษีเครือข่ายกองทุนปัจจัยยังชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในเขตบริการโรงเรียนบ้านเขาตูม เพื่อความเสมอภาค (2) งานบุญ เพื่อกองทุนปัจจัยยังชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในเขตบริการโรงเรียนบ้านเขาตูม เพื่อความเสมอภาค (3) ตู้รับบริจาค และ (4) ซากาตของประชาชน กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กอายุ 6-15 ปี ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในเขตพื้นที่บริการโรงเรียนบ้านเขาตูม ๑ กำหนดแนวทางการช่วยเหลือโดยกองทุนปัจจัยยังชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในเขตบริการโรงเรียนบ้านเขาตูมเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ได้แก่ (1) มอบทุนปัจจัยยังชีพสำหรับเด็กอายุ 6-15 ปีที่มีปัญหาซ้ำซ้อน คือ กำพร้าและยากจน หย่าร้างและยากจน (2) มอบโอกาสให้เด็กอายุ 6-15 ปีที่ไม่ได้รับการศึกษา เพื่อเข้าระบบการศึกษานอกโรงเรียน พร้อมสนับสนุนทุนปัจจัยยังชีพ
4) โครงการการสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อระดมทุนช่วยเหลือการศึกษาแก่เด็กยากจนพิเศษโรงเรียนบ้านตะบิงตี่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี	๑ ประชุมเครือข่ายเพื่อกำหนดแนวทางการช่วยเหลือ โดยมีภาคีเครือข่ายดังนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี โรงเรียนบ้านตะบิงตี่ คณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลโล๊ะยี่ไร กำนัน ผู้ใหญ่หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 บัณฑิตอาสาหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 แกนนำกลุ่มเยาวชนบ้านตะบิงตี่ และโต๊ะอิหม่าม ประจำมัสยิด หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 ต.ลุโละยี่ไร ๑ ลงสำรวจสภาพปัญหาเด็กยากจนพิเศษพบว่า จากจำนวนนักเรียน อายุ 3 - 15 ปี ทั้งหมด 205 คน (ปี 2564) มีเด็กที่ยากจนพิเศษซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน จำแนกเป็นกำพร้าและยากจน 3 คน หย่าร้างและยากจน 11 คน ยากจน 16 คน ๑ กำหนดหลักเกณฑ์ในการเข้าร่วมโครงการ โดยมีหลักเกณฑ์ผู้ได้รับทุนการศึกษา ได้แก่ (1) กำพร้าและฐานะทางครอบครัวยากจน (2) หย่าร้างและฐานะทางครอบครัวยากจน และ (3) ฐานะทางครอบครัวยากจนพิเศษ (รายได้ของครอบครัวต่ำกว่า 2000 ต่อเดือน) โดยมีเกณฑ์การรักษาทุนการศึกษา ได้แก่ (1) มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 (2) ผลการศึกษาหลังจากได้รับทุนการศึกษา ปีที่ 1 เกรดเฉลี่ยต้องไม่น้อยกว่า 2.00 และปีที่ 2 ขึ้นไปเกรดเฉลี่ยต้องไม่น้อยกว่า 2.5 และ (3) มีความประพฤติดี เช่น ไม่มาโรงเรียนสาย ไม่หนีเรียน ไม่รังแกคนอื่น ไม่เป็นเด็กก้าวร้าว ไม่สูบบุหรี่ หรือยาเสพติด

ชื่อโครงการ	การดำเนินโครงการ
	- กำหนดแนวทางในการสนับสนุนทุนการศึกษา ได้แก่ (1) การสร้างภาคีเครือข่ายในชุมชน เพื่อการระดมทุนช่วยเหลือ สนับสนุนด้านการศึกษาของนักเรียน และ (2) จัดหาครูพี่ ครูแม่ ในการดูแลเด็ก - กำหนดแหล่งที่มาของทุน ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน บ้านตะบิงตี่ คนละ 50 บาท/เดือน เป็นจำนวนเงิน 8,075 บาท
5) โครงการดนตรีไทยบำบัด เด็กที่มีปัญหาสมาธิสั้น เทศบาลเมืองเขาสามยอต	ยังไม่ได้ดำเนินการเนื่องจากติดปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เด็กนักเรียนไม่สามารถมาโรงเรียนได้
6) โครงการการสร้างภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษในระบบและนอกระบบการศึกษา เทศบาลนครสกลนคร	- ประชุมภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วย (1) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสกลนคร วิทยาลัยสารพัดช่างสกลนคร สหป.สกลนคร เขต 1 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสกลนคร หน่วยงานสาธารณสุข (สาธารณสุขอำเภอเมือง โรงพยาบาลสกลนคร ศูนย์สุขภาพชุมชน) ชมรม/สมาคมเกี่ยวกับเด็กพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครและมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร - ผลสรุปจากการประชุมภาคีเครือข่าย คือ (1) หน่วยงานต่างๆ พร้อมร่วมวางแผนและดำเนินงานไปพร้อมกัน (2) เกิดแนวทางการสนับสนุน/แบ่งปันทรัพยากรระหว่างกันและกัน (3) เกิดความตระหนักร่วมกันในการจัดการศึกษา และแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน - โครงสร้างของภาคีเครือข่ายจำแนกออกเป็น 3 ส่วน ตามเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ (1) กลุ่ม 1 ก่อนเรียน หน่วยงานสาธารณสุขร่วมคัดกรองสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแบ่งปันข้อมูลส่งต่อ แชรฐานข้อมูล โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ศูนย์การศึกษาพิเศษให้ความรู้แก่ครู ผู้ปกครอง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (2) กลุ่ม 2 ระหว่างเรียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ศูนย์การศึกษาพิเศษแบ่งปันทรัพยากรในการจัดการศึกษา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมาคม ชมรมจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือ จัดการศึกษาแบบคู่ขนาน (3) กลุ่ม 3 เรียนจบ วิทยาลัยสารพัดช่างฝักอาชีวะ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสนับสนุนทุนประกอบอาชีพ
7) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาส นอกระบบการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองนราธิวาส เทศบาลเมืองนราธิวาส	จากการสำรวจความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ในการฝึกอาชีพของเด็กด้อยโอกาสนอกระบบในชุมชนสังกัดเทศบาลเมืองนราธิวาส โดยพบว่าเด็กและเยาวชนมีความต้องการอบรมอาชีพ 8 อาชีพ ได้แก่ หลักสูตรทำขนม/อาหาร 10 คน หลักสูตรนอมอาหาร/แปรรูปอาหาร 5 คน หลักสูตรทำน้ายาปรับผ้านุ่ม 1 คน หลักสูตรน้ายาซักผ้า 1 คน หลักสูตรเลี้ยงเป็ด 3 คน หลักสูตรเลี้ยงไก่ 3 คน หลักสูตรตัดเย็บเสื้อผ้า 1 คน หลักสูตรทำน้ายาล้างจาน 1 คน

ชื่อโครงการ	การดำเนินโครงการ
8) โครงการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (ห้องเรียนออนไลน์ และแท็บเล็ตยืมเรียน เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา) เทศบาลนครยะลา	๑ เทศบาลได้ดำเนินการขออนุมัติคณะกรรมการ ICT จังหวัดยะลา เพื่อดำเนินการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์แท็บเล็ต จำนวน 521 เครื่อง
9) โครงการการพัฒนาแบบการจัดการประสบการณ์เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองลำพูนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านสังคมและการศึกษา เทศบาลเมืองลำพูน	๑ เทศบาลได้จัดประชุมชี้แจงสภาพปัญหาแบบการจัดการประสบการณ์ของครูปฐมวัยในสถานศึกษาของสังกัดเทศบาลเมืองลำพูน ๑ ดำเนินกิจกรรมการศึกษาดูงานโรงเรียนมงคลวิทยา เรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Project Approach สำหรับเด็กปฐมวัย ๑ จัดอบรมอบรมเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการประสบการณ์เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลลำพูนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านสังคมและการศึกษา ๑ จัดอบรมเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการประสบการณ์เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลลำพูนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านสังคมและการศึกษา การปรับหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย ๑ จัดสภาพห้องเรียนตามแนวคิด เรกจิโอ เอมีเลีย ชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมการ จัดมุมกิจกรรมต่างๆ ในห้องเรียน ได้แก่ มุมบทบาทสมมติ มุมบล็อก มุมนิทาน มุมดนตรี มุมภาษา และมุมศิลปะ ชั้นที่ 2 ชั้นกำหนดโครงการ เลือกหัวข้อโครงการตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย ชั้นที่ 3 ชั้นวางแผนการเรียนรู้ ชั้นที่ 4 ชั้นเรียนรู้ เช่น กิจกรรมวาดลายเส้น กิจกรรมสีน้ำพาเพลิน กิจกรรมศิลปะการปั้น กิจกรรมศิลปะนิทาน 4 ช่อง กิจกรรมอาหารที่ทำจากไข่-ไข่ทอดครก กิจกรรมวิทยาศาสตร์ กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน กิจกรรมศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ชั้นที่ 5 ชั้นประเมินพัฒนาการ การวัดผล แบบสังเกต พฤติกรรม การประเมินพัฒนาการก่อนหลัง โดยสามารถสรุปความก้าวหน้าพัฒนาการของเด็กปฐมวัย จากการประเมินสังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
10) โครงการการศึกษาสภาพปัญหาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัย เพื่อนำไปสู่การกำหนดรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยของสถานศึกษาในเขตเทศบาลเมืองวิเชียรบุรี เทศบาลเมืองวิเชียรบุรี	๑ เทศบาลได้ดำเนินการจัดทำแบบสอบถาม และส่งแบบสอบถามปัญหาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เพื่อนำไปสู่การกำหนดรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูปฐมวัยของสถานศึกษาในเขตเทศบาลเมืองวิเชียรบุรีให้กับครูปฐมวัยฯ โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองวิเชียรบุรี ๑ เทศบาล ได้จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัย ๑ เทศบาลได้สรุปรายงานผลการประชุมสัมมนาและการเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาครูระดับปฐมวัยของโรงเรียนในเขตเทศบาลฯ ให้กับผู้บริหารทราบ พร้อมทั้งนำโครงการ/กิจกรรมดังกล่าวเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองวิเชียรบุรี และตั้งงบประมาณในเทศบัญญัติงบประมาณ ประจำปี 2565 โดยมีโครงการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ได้แก่ (1) อุดหนุนงบประมาณให้โรงเรียนในเขตเทศบาลฯ ปฐมวัย (2) อุดหนุนงบประมาณให้โรงเรียนในเขตเทศบาลฯ ปฐมวัย (3) โครงการพัฒนาศักยภาพครูปฐมวัยในเขตเทศบาลฯ (4) จัดนิทรรศการ Open House ระดับปฐมวัย (5) สร้างเครือข่ายครูปฐมวัยในเขตพื้นที่

ชื่อโครงการ	การดำเนินโครงการ
	๑ ผู้บริหารท้องถิ่นยังได้ประกาศนโยบายการศึกษา โดยเป็นการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมแหล่งการศึกษาชั้นดีสำหรับเด็กและเยาวชนในเขตเทศบาลเมืองวิเชียรบุรี พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองวิเชียรบุรี ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่มีความหลากหลายเหมาะสมตามวัย ตลอดจนเสริมสร้างความเสมอภาค และลดช่องว่างความทางการศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่
11) โครงการพัฒนาศักยภาพครูในการประเมินพัฒนาการของเด็กและการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาแก่เด็กอายุ 2 ขวบของศูนย์พัฒนาเด็กป่าก่อดำ เทศบาลตำบลป่าก่อดำ	๑ เทศบาลได้มีการประชุมครูและผู้ดูแลเด็กเพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการ ๑ อบรมให้ความรู้แก่ครูและผู้ดูแลเด็กในการจัดทำแบบประเมินมาตรฐานพัฒนาการของเด็กอายุ 2 ขวบของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลป่าก่อดำ และได้จัดแบบประเมินฯ
12) โครงการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบางครก เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบางครก	๑ เนื่องจากปัญหาโควิด-19 ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กรรมการศูนย์เด็กเล็ก สัมภาษณ์ผู้ปกครอง และสนทนากลุ่มย่อยกับครูผู้สอน ๑ ได้ข้อมูลปัญหาจุดเด่น และข้อจำกัดในด้านต่างๆ

3. แนวทางการเสริมสร้างให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

จากการดำเนินโครงการวิจัยขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะและแนวทางในการขยายผลหรือต่อยอดโครงการเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ระยะเริ่มต้นโครงการ

3.1.1 การคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเข้าร่วมโครงการ การคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเข้าร่วมโครงการสามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกัน กล่าวคือ

(1) การรับสมัครองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเดิมเป็นในลักษณะของการตั้งรับ โดยให้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตัดสินใจสมัครด้วยตนเอง ซึ่งโดยส่วนใหญ่การตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการเกิดจากความสนใจของผู้บริหารท้องถิ่นเป็นหลักซึ่งมีข้อดีคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมัครใจและมีความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการ ทำให้การดำเนินงานโครงการส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตามข้อเสียคือ มีจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครเข้าร่วมโครงการค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบสัดส่วนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมการสัมมนาออนไลน์เพื่อเชิญชวนให้เข้าร่วมโครงการ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการอาจ บางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสภาพปัญหายังไม่รุนแรงทำให้ยากต่อการพัฒนาโครงการที่ตอบโจทย์ความเหลื่อมล้ำ

(2) การรับสมัครองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะเชิงรุก โดยอาจกำหนดพื้นที่เป้าหมายหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป้าหมายที่จะดำเนินโครงการแล้วรับสมัครองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ที่จะเข้าร่วมโครงการหรือเชิญให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมายเหล่านั้นเข้าร่วมโครงการโดยตรง ทั้งนี้การกำหนดพื้นที่เป้าหมายหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป้าหมายอาจพิจารณาได้จาก (1) ความรุนแรงของปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยอาจใช้ฐานข้อมูลที่มีอยู่ในการวิเคราะห์ความรุนแรงของปัญหา เช่น ฐานข้อมูลเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) แล้วนำผลที่ได้มากำหนดพื้นที่เป้าหมาย (2) พิจารณาจากสภาพปัญหาโดยนำเอาสภาพปัญหาที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นตัวกำหนดพื้นที่เป้าหมาย อาทิ เด็กยากจน เด็กกำพร้าเด็กที่เป็นชนกลุ่มน้อย เด็กที่ทำงานรับผิดชอบตนเองและครอบครัว เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ เด็กเร่ร่อน เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด เด็กในสถานพินิจและความคุ้มครองเด็กเยาวชน เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์และเด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ เป็นต้น (3) พิจารณาจากลักษณะของพื้นที่ ซึ่งจากการดำเนินโครงการพบว่าพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหา โดยสามารถจำแนกได้เป็น 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่เมือง พื้นที่ชนบท และพื้นที่ชายแดน ซึ่งการรับสมัครดังกล่าวมีข้อดีคือ ได้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ในพื้นที่มีปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำโดยตรง การแก้ไขปัญหาก็ทำได้ตรงและสอดคล้องกับเป้าหมาย แต่มีข้อเสียคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจไม่เต็มใจเข้าร่วมโครงการและอาจขาดความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการ เช่น บุคลากรผู้รับผิดชอบ เวลา งบประมาณ เป็นต้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการ

นอกจากนี้การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ต้องอาศัยภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินโครงการภายหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ จึงควรส่งเสริมให้มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการตั้งแต่เริ่มต้น โดยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา

การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการถอดบทเรียนความสำเร็จเกี่ยวกับการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวอาจเลือกจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรืออาจจัดตั้งโดยสถาบันพระปกเกล้าแล้วแต่ความเหมาะสม

3.1.2 ขั้นเตรียมความพร้อม

1) ก่อนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเริ่มดำเนินโครงการ ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เชิงลึกแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการ เกี่ยวกับความเสมอภาคทางการศึกษา และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เห็นองค์รวมของปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในแต่ละระดับ ประเภทของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทั้งมิติความเหลื่อมล้ำในแง่ของโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา และความเหลื่อมล้ำอันเนื่องมาจากคุณภาพการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบเพื่อปูพื้นที่ฐานความรู้อีกครั้ง ซึ่งนอกจากจะทำให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้เข้าร่วมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวในประเด็นดังกล่าวแล้ว ยังทำให้ผู้บริหารและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเห็นความสำคัญของการแก้ไขปัญหา

2) การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการ อาจมีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แม้โดยส่วนใหญ่แล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่มีปัญหาเรื่องงบประมาณในการดำเนินงาน ด้วยบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการดำเนินโครงการไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณ บางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณสนับสนุนโครงการความเหลื่อมล้ำอยู่แล้ว แต่ในบางขั้นตอนการดำเนินโครงการหากต้องการให้เกิดขึ้นจริงอาจใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการดึงดูด

โดยอาจสนับสนุนงบประมาณทั้งโครงการหรือสนับสนุนงบประมาณเฉพาะในบางกิจกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้น เช่น สนับสนุนงบประมาณเฉพาะในขั้นตอนของการสำรวจสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญ ขั้นตอนของการประชุมเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ปกครอง เป็นต้น ก็จะช่วยสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินโครงการได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) ควรมีการจัดทำคู่มือโครงการวิจัยขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่โดยตรง เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการ โดยควรส่งเสริมให้มีการถอดบทเรียนการดำเนินงานจากโครงการในระยะที่ 1 ทั้งในส่วนของบทบาทของนักวิจัย บทบาทของสถาบันพระปกเกล้าและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านการดำเนินโครงการทั้ง 12 โครงการ ทั้งนี้อาจจัดให้มีการสรุปบทเรียนการดำเนินงานจาก 11 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกครั้ง

3.2 ระยะขับเคลื่อนโครงการ

3.2.1 ขั้นตอนของการเสาะหาข้อเท็จจริง

(1) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำในระดับพื้นที่ก่อนเป็นโครงการหรือกิจกรรมแรก ด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีข้อจำกัดในเรื่องข้อมูลความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงไม่กี่แห่งที่มีฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำที่จัดทำโดยหน่วยงานองค์กรต่างๆ ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ อาทิ ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเด็กนักเรียนในสังกัด สพฐ. ยังขาดข้อมูลในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดข้อมูลเด็กในบางกลุ่ม เช่น เด็กก่อนวัยเรียน ข้อมูลยังขาดความทันสมัยด้วยมีสถานการณ์ที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำเปลี่ยนแปลงไปและ

ปัญหาความเหลื่อมล้ำมีลักษณะเป็นพลวัตมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อาทิ กรณีของการแพร่ระบาดของโควิด-19 และที่สำคัญด้วยแต่ละพื้นที่มีสภาพปัญหาแตกต่างกัน เช่น ปัญหาความยากจนแต่ละพื้นที่ต่างมีสาเหตุที่แตกต่างกัน ในขณะที่ฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำมีความสำคัญอย่างมากต่อการตัดสินใจแก้ไขปัญหา ดังนั้นอาจมีการดำเนินการดังนี้

(1.1) ส่งเสริมให้เกิดโครงการเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเฉพาะในประเด็นของการจัดทำฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำในระดับพื้นที่ก่อนเป็นโครงการแรก หลังจากนั้นจึงขยายผลเป็นโครงการอื่นๆ ต่อไป

(1.2) จัดอบรมการเตรียมความพร้อมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือจัดอบรมเฉพาะในเรื่องการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำข้อมูล โดยเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ อย่างไรก็ตามเนื่องจากขั้นตอนดังกล่าวต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ จึงอาจขยายเวลาการดำเนินโครงการให้เพิ่มมากกว่าเดิม เพราะนอกจากจะได้ข้อมูลความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่แล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังได้เรียนรู้การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลความเหลื่อมล้ำ

(1.3) ด้วยข้อจำกัดทางด้านข้อมูลของหน่วยงานในระดับประเทศที่มองความเหลื่อมล้ำได้เฉพาะในภาพกว้าง ยังขาดรายละเอียดสภาพปัญหาในระดับลึก เช่น ความยากจนของเด็กอาจเกิดจากหลายสาเหตุแตกต่างกันไป ดังนั้นในการสำรวจข้อมูลควรส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำรวจข้อมูลเชิงลึก เช่น ปัญหาเด็กขาดเรียนที่ทำให้หลุดออกจากระบบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสำรวจข้อมูลเชิงลึกว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้เด็กไม่ไปเรียนหนังสือ เพื่อให้ได้ฐานข้อมูลเชิงลึกสำหรับการแก้ไขปัญหาต่อไป

(1.4) ในระยะยาวควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำ

ทางการศึกษาในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาพรวม เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ของตนเอง โดยเป็นระบบฐานข้อมูลที่้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปรับปรุงให้มีความสอดคล้องกับพื้นที่ของตน และสามารถปรับให้มีความทันสมัยได้ตลอดเวลา ทันกับสถานการณ์

(2) ในขั้นตอนของการวิเคราะห์ควมการอบรมให้ความรู้แก้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นย้ำในเรื่องของการนิยามกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการแก้ไขปัญหา อาทิ เด็กยากจนคืออะไร คือคนกลุ่มใด รวมถึงกลุ่มคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว เพื่อให้การสำรวจและการแก้ไขปัญหามีความชัดเจน โดยการระบุปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ ควรเน้นให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นวิเคราะห์ข้อมูลผ่านข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแยกตามกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มมีสภาพความเหลื่อมล้ำความแตกต่างกัน วิธีการแก้ปัญหาก็ย่อมแตกต่างกัน อาทิ ในกลุ่มเด็กพิเศษมีใครเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง การแก้ปัญหาให้สำเร็จ อาจต้องแก้ไขผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และอาศัยภาคีเครือข่ายในการเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาเพราะต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญของเครือข่าย เช่น บางปัญหาควรเชื่อมโยงกับนักสังคมสงเคราะห์ ควรมีนักสังคมสงเคราะห์เข้าไปให้ความช่วยเหลือหรือเข้าไปให้คำแนะนำ

(3) ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคืนข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลกลับไปสู่ชุมชนเพื่อสะท้อนสภาพปัญหาให้ผู้ปกครองและสังคมได้รับรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างควมตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา โดยอาจทำให้อุปของเวทีประชาคม การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อท้องถิ่นต่างๆ รวมถึงควมรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน หรือความสำเร็จในการดำเนินงานให้ชุมชนได้รับทราบอยู่ตลอดเวลา

(4) ปรับวิธีคิดของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มองเด็กและเยาวชนทุกคนในพื้นที่เป็นเด็กและเยาวชนที่้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดูแลจากการดำเนินโครงการพบว่า มุมมองการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งให้ความสำคัญเฉพาะเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานศึกษาของตนเอง ในขณะที่มองเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานศึกษาอื่น เช่น สพร. เป็นเด็กและเยาวชนที่อยู่นอกเหนือหน้าที่ของตน ดังนั้นควรรหาแนวทางที่จะทำให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักว่า การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น นอกจากจะพิจารณาจากเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ควรพิจารณาเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาอื่นๆ ด้วย โดยให้มองว่าเด็กและเยาวชนทุกคนในพื้นที่ดูแลของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลุ่มเป้าหมายที่้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดูแล

3.2.2 ขั้นป้กหมุด และชี้เป้า

(1) ส่งเสริมและเน้นย้ำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกระบวนการวิเคราะห์แนวทาง/วิธีการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ทั้งหมดที่จำเป็นต้องดำเนินการก่อนที่จะคัดเลือกบางโครงการขึ้นมาดำเนินการ เพราะหากมีการเก็บข้อมูลที่ครอบคลุม มีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้อก็จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์แนวทาง/วิธีการในการแก้ไขปัญหาได้อย่างไรก็ตามในขั้นตอนนี้ควรส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เพื่อให้ได้แนวทาง/วิธีการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหานั้น นอกจากนี้อาจเน้นย้ำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการตามสภาพปัญหา เนื่องด้วยเงื่อนไขต่างๆ อาทิ ความสนใจของผู้บริหาร ความสนใจของผู้ปฏิบัติงาน ความยากง่ายในการแก้ไขปัญหา ทำให้การคัดเลือกโครงการขึ้นมาดำเนินการไม่สอดคล้องกับ

สภาพปัญหา อาทิ ในพื้นที่ปัญหาเด็กพิเศษเป็นปัญหาหลัก แต่ด้วยการแก้ไขปัญหานั้นทำได้ยาก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเลือกทำโครงการอื่นๆ ทำให้ปัญหาดังกล่าวยังไม่ได้รับการแก้ไข

(2) สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในพื้นที่ หรือแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะยาวและครอบคลุมด้วยปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้เพียงโครงการใดโครงการหนึ่ง อีกทั้งบางปัญหาต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินงาน จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ และเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักรู้ถึงปัญหา และหาแนวทาง/วิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนั้นในขั้นตอนของการปึกหมุดและชี้เป้า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในพื้นที่หรือแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ โดยในแผนดังกล่าวควรประกอบไปด้วยข้อมูลบริบทพื้นที่ บริบทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แนวทาง/วิธีการในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ หลังจากนั้นจึงให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเลือกโครงการที่จะดำเนินการภายใต้ระยะเวลาที่กำหนด ส่วนโครงการอื่นๆ ในแผน อาจสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น ทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว

(3) พัฒนาและออกแบบโครงการ

(3.1) นอกจากการเน้นย้ำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ข้อมูลความเหลื่อมล้ำในพื้นที่เป็นฐานในการวิเคราะห์โครงการแล้ว ยังควรส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักถึงความยั่งยืนของ

โครงการ โดยเฉพาะโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหา การจัดตั้งกองทุน เช่น ให้พิจารณาว่ากองทุนเป็นเพียงก้าวแรกของการแก้ปัญหา แต่สาระสำคัญคือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต่อยอดจากกองทุนอย่างไรให้สามารถแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้ หรือการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาด้วยการสนับสนุนสิ่งของอาจไม่เพียงพอ ไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องสนับสนุนและแก้ปัญหาบนฐานข้อมูลที่ว่าเด็กและเยาวชนต้องการการสนับสนุนอะไร อย่างไร บริบทของครอบครัวเป็นอย่างไร เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรอบด้าน หรือในกรณีของเด็กนอกโรงเรียน การนำเด็กกลับเข้ามาอยู่ในระบบโรงเรียนเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ แต่ควรเปิดทางเลือกให้เด็กสามารถเลือกนอกระบบได้ เช่น การศึกษานอกโรงเรียน

(3.2) พัฒนากิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ สำหรับกิจกรรมการศึกษาจากกรณีตัวอย่างผ่านการสัมมนาออนไลน์เพื่อเรียนรู้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบในประเทศที่ดำเนินการเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ “การศึกษาเพื่อ समाชิพลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ” โดย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ “การศึกษาสู่ความเป็นเลิศ: เพิ่มคุณภาพการศึกษาให้เด็กทุกช่วงวัย” โดย เทศบาลนครเชียงราย และ เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด “การศึกษาเพื่อเด็กทุกกลุ่ม: สร้างโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมและทั่วถึง” โดย องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ และองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ถือเป็นกิจกรรมที่ดี อย่างไรก็ตามจากข้อจำกัดของการสัมมนาออนไลน์ ข้อจำกัดในเรื่องของเวลาทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำได้ยาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอว่า

(1) การจัดการเรียนรู้อาจจัดขึ้นภายหลังจากที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปึกหมุด และชี้เป้ากลุ่มเป้าหมายและสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำแล้ว เพื่อที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการพัฒนาโครงการ (2) จัดให้มีการเรียนรู้แยกตามกลุ่มในข้อ 1 โดยเปิดโอกาสให้มีระยะเวลาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้นกว่าเดิม (3) หากสามารถจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ณ พื้นที่จริงได้ ในลักษณะของการศึกษาดูงาน ก็จะทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนา มีประสบการณ์การเรียนรู้มากขึ้น

(3.3) ขยายระยะเวลาในการดำเนินโครงการ จากการดำเนินโครงการพบว่า โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอมีความหลากหลายของโครงการ โดยเฉพาะระยะเวลาในการดำเนินงาน บางโครงการเป็นโครงการระยะยาวเสร็จสิ้นในปีการศึกษา 2564 หรือปีงบประมาณ 2565 อีกทั้งยังเกิดปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้หลายโครงการต้องชะลอโครงการ ดังนั้นในขณะนี้จึงยังไม่สามารถประเมินผลสำเร็จของโครงการได้ ทำได้เพียงรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานของโครงการเท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอ ดังนี้ (1) ขยายเวลาของโครงการเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจาก 6 เดือน เป็น 12 เดือน เพื่อให้ผลการดำเนินโครงการเกิดผล (2) แบ่งการดำเนินโครงการเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 จัดทำฐานข้อมูลและแผนงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ระยะที่ 2 ดำเนินโครงการ และระยะที่ 3 ประเมินผลสำเร็จของโครงการรวมถึงจัดให้มีการถอดบทเรียนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (3) กำหนดเงื่อนไขเรื่องเวลาในการพัฒนาโครงการเพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาในการดำเนินโครงการของสถาบันพระปกเกล้า

(4) ขั้นตอนการขับเคลื่อน การติดตามความก้าวหน้าและการประเมินผล

(4.1) ส่งเสริม ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขับเคลื่อนผ่านเครือข่ายต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ ในขั้นตอนของการขับเคลื่อน อาจส่งเสริม ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขับเคลื่อนผ่านเครือข่ายต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น สถาบันการศึกษาในพื้นที่โดยเฉพาะในประเด็นที่ต้องอาศัยความเป็นวิชาการ

(4.2) ส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน การดำเนินการขับเคลื่อน ควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนหรืออาจเป็นกลุ่มเป้าหมายกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในกิจกรรมการขับเคลื่อนในฐานะที่เป็นหุ้นส่วน (Partnership) ในการจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ เน้นการกำหนดการเรียนรู้และหลักสูตรร่วมกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนที่ต้องช่วยเหลือกัน ต้องกำหนดเป้าหมายร่วมกันและดำเนินการด้วยที่ผ่านมาชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยในขณะที่ทั้งสองกลุ่มมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน การทำงานร่วมกัน การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การคิดวิธีร่วมกันเป็นหัวใจสำคัญของการทำให้เกิดความเป็นเจ้าของในการจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน

(4.3) เน้นการประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลให้บางโครงการต้องชะงัก บางโครงการต้องชะลอการดำเนินการออกไป อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ ซึ่งควรเป็นหัวข้อหนึ่งในการให้ความรู้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(4.4) กำหนดให้มีการประเมินผลโครงการระยะสั้นและระยะยาว ด้วยการแก้ไขปัญหา

ความเหลื่อมล้ำต้องอาศัยระยะเวลา อีกทั้งการดำเนินโครงการเพียงโครงการเดียวอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมด การประเมินผลการดำเนินโครงการโดยพิจารณาที่เป้าหมายหมายถึงเรื่องการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำจึงเป็นไปได้ยาก ดังนั้นอาจแบ่งการประเมินผลโครงการออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การประเมินผลการดำเนินโครงการระยะสั้น และการประเมินผลโครงการระยะยาว

3.3 ระยะขยายผล

ด้วยระยะเวลาในการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระยะเวลาในการดำเนินโครงการยาวนาน อาทิ สิ้นปีการศึกษา 2564 สิ้นปีงบประมาณ 2565 ประกอบกับปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้บางโครงการต้องชะลอการดำเนินโครงการ จึงทำให้การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระยะขยายผล ทำได้เพียงให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ ดังนั้นในระยะขยายผล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การต่อยอดขยายผลและการขยายเครือข่ายดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.3.1 การขยายผลหรือต่อยอดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลุ่มเดิม

1) ติดตามและประเมินผลสำเร็จของโครงการในระยะที่ 1 ด้วยโครงการเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการดำเนินโครงการยาวนานกว่าระยะเวลาในการดำเนินโครงการวิจัย ประกอบกับบางโครงการต้องชะลอการดำเนินโครงการ อันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ดังนั้นสถาบันพระปกเกล้าจึงควรจัดให้มีการติดตามการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องเพื่อติดตาม

ความก้าวหน้าของโครงการ รวมถึงเพื่อประเมินความสำเร็จของโครงการ เพื่อแสดงให้เห็นว่ากระบวนการขับเคลื่อนนั้นได้ปรากฏผลในเชิงประจักษ์หรือไม่อย่างไร

2) ถอดบทเรียนประสบการณ์การขับเคลื่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากจะจัดให้การติดตามและประเมินผลสำเร็จของโครงการเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 11 แห่ง แล้ว ยังควรมีการถอดเรียนประสบการณ์ การขับเคลื่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้โครงการสำเร็จหรือไม่สำเร็จ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในการดำเนินโครงการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความเสมอภาคให้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ โดยอาจจัดเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3) สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ต่อยอดการดำเนินโครงการ ด้วยโครงการเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการในระยะแรกนั้น เป็นโครงการนำร่อง ดังนั้นสถาบันพระปกเกล้าอาจสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ต่อยอดการดำเนินโครงการ ทั้งต่อยอดในแง่ของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรม และเครือข่าย โดยใช้แนวทางการขับเคลื่อนที่ได้มีการปรับปรุงแล้วในข้อ 6.1 เป็นแนวทางในการขับเคลื่อน

3.3.2 การขยายผลหรือต่อยอดจากก๊อบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ

1) ควรมีการดำเนินโครงการวิจัยขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ในระยะที่ 2 ด้วยการดำเนินโครงการเชิงรุก โดยส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีปัญหาความเหลื่อมล้ำให้ดำเนินโครงการ ดังที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ หรืออาจกำหนดประเด็นในการขับเคลื่อนที่เฉพาะเจาะจงไปที่กลุ่มเด็กและเยาวชน

กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีปัญหามาก อาทิ กลุ่มเด็กยากจนซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดปัญหาเด็กด้อยโอกาสหรือสถาบันพระปกเกล้าอาจจัดโครงการที่เน้นไปในเรื่องของการจัดทำฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังขาดฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ของตนเองโดยตรง อีกทั้งแต่ละพื้นที่มีสภาพความเหลื่อมล้ำแตกต่างกันมาก ทั้งพื้นที่เมือง พื้นที่ชนบท พื้นที่ชายแดน ซึ่งฐานข้อมูลความเสมอภาคทางการศึกษาที่มีอยู่ไม่สามารถสนับสนุนข้อมูลได้ครบถ้วนและทันสมัย ทั้งนี้ฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำทางการเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะฐานข้อมูลกลุ่มเด็กที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา ด้วยเพราะการมีฐานข้อมูลจะช่วยให้สามารถตอบโจทย์การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ได้ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจเริ่มจากพื้นที่หนึ่งแล้วขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆ อาทิ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจพิจารณาการจัดทำฐานข้อมูลการศึกษาตามพื้นที่ระดับจังหวัด โดยเริ่มจากฐานข้อมูลพื้นที่ในอำเภอเดียวก่อน แล้วจึงขยายผลไปอำเภออื่นๆ พัฒนาเป็นฐานข้อมูลเป็นกลุ่มอำเภอ แล้วค่อยขยายเป็นฐานข้อมูลระดับจังหวัด เป็นต้น

2) การขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างการศึกษาเพื่อความเสมอภาคการต่อยอดเพื่อส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกประเด็นหนึ่งที่ควรส่งเสริม ได้แก่ การขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้าง “การศึกษาเพื่อความเสมอภาค” เนื่องจากเป้าหมายในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (Education for Equalization) โดยเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ทุกคนมีการศึกษาที่ใกล้เคียงกัน ในขณะที่ในปัจจุบันการศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างดังกล่าวเกิดจากองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นบทบาทสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การสร้างศึกษาเพื่อความเสมอภาคหรือการทำให้คุณภาพใกล้เคียงกัน

3) การขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาในลักษณะ “Education for All” และ “All for Education. Education for All” เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา โดยควรสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาแบบ Education for All ได้แก่ การจัดการศึกษาให้ครบทุกช่วงชั้น เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน การจัดการศึกษาให้ทุกกลุ่มคน ตั้งแต่คนที่ยังอยู่ในวัยเรียนในระบบ นอกวัยเรียน วัยแรงงาน การเสริมอรรถาศัยทั้งหมด ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ และการจัดการศึกษาแบบ All for Education ได้แก่ การดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการกำหนดเป้าหมายระยะยาวร่วมกัน เป็นการมุ่งเน้นการมอบการศึกษาไปสู่การคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนให้มากขึ้น ทำให้ความหมายของการศึกษาหมายรวมถึง “All” หรือ ทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

4) ปฏิรูปกระบวนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นปัญหาสำคัญของการจัดการศึกษาในพื้นที่กล่าวคือ การจัดการศึกษามีการแยกส่วนตามหน่วยงานต้นสังกัด อาทิ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเฉพาะสถานศึกษาในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียนของเทศบาล โรงเรียนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะให้ความสำคัญกับสถานศึกษาของตนเอง และสถานศึกษาในสังกัด สถานศึกษาของเอกชน โดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคได้มีการดำเนินการที่แยกส่วนออกไป ดังนั้นการปฏิรูปการจัดการศึกษา

ควรพิจารณาปฏิรูปกระบวนการศึกษาโดยอิงกับพื้นที่ และกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจเป็นผู้นำในการประสานเชื่อมโยงสถานศึกษาทั้งหมด เข้าด้วยกัน ดังจะปรากฏให้เห็นจากโครงการบาง โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำร่องเสนอ ที่ไม่ได้พิจารณาแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำเฉพาะใน สถานศึกษาของตนเองเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึง สถานศึกษาของ สพฐ. และสถานศึกษาของเอกชน ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของตน โดยให้พิจารณาว่า เด็กและ เยาวชนทุกคนในพื้นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้าไปดูแลเพื่อทำให้เกิด ความเสมอภาคทางการศึกษา

สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

กล่าวโดยสรุปจากการขับเคลื่อนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นให้เป็นกลไกลดความเหลื่อมล้ำทางด้าน การศึกษาทำให้พบว่า ในพื้นที่ดูแลขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นมีสภาพปัญหาทางด้านความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษาที่แตกต่างกันตามบริบทพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่ มีสาเหตุมาจากสภาพครอบครัว ทั้งสถานะทางเศรษฐกิจ ของครอบครัว โดยความยากจนได้นำมาสู่ความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษาของเด็กและเยาวชน (รัชวดี แสงมเหษณ์, 2560, น. 33-66; ภาววรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์, 2564, ออนไลน์; สามารณ จันทรสุรีย์, ศุภกร ศุภเกษตร และ อภิชาติ มหาราชเสนา, 2564, น. 111-126) ปัญหา พ่อแม่หย่าร้างทำให้เด็กไม่ได้รับการดูแล เป็นที่มาของ เด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา (พิมพ์พญา เจริญศิริพันธ์, ม.ป.ป., ออนไลน์; ภาวณ ธนะโชติภน และ เพ็ญณี แนนธ, 2564, น. 58-68) การที่ผู้ปกครองทำ อาชีพเกษตรกรรมให้เด็กและเยาวชนขาดโภชนาการที่ดี ทำให้เกิดภาวะทุพโภชนาการต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานและ ส่งผลต่อการเรียนในที่สุด (พิมพ์พญา เจริญศิริพันธ์, ม.ป.ป., ออนไลน์) โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดการแพร่ ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ทำให้เห็นถึงปัญหา

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามากยิ่งขึ้น (ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี และภิญญา อนุพันธ์, 2564, น. 63-68)

ดังนั้นท้องถิ่นจึงมีความสำคัญในการแก้ไขปัญหา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ ด้วยมีต้นทุนทาง สังคมที่ดี รับรู้ปัญหา มีความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหา ของตนเอง (วุฒิสาร ตันไชย, 2563, ออนไลน์) โดย การขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนิน โครงการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานั้น จำเป็น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ ที่จะเข้ามา เป็นเครือข่าย โดยเป็นการทำงานในแนวราบด้วยองค์กร ภาติการทำงานด้านการศึกษาในพื้นที่ ทั้งองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและ ครอบครัวที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (ไกรยศ ภัทราวาท, 2558, น. 133; รัตนะ บัวสนธิ์, 2562, น. 254) ด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ปัญหา สาเหตุของปัญหา และตัดสินใจเลือกแนวทาง แก้ไขปัญหา โดยอาศัยแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งข้อมูลจาก ฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่างๆ ข้อมูล จากพื้นที่ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงกับสาเหตุ ของปัญหา สามารถคัดกรองเด็กและเยาวชนที่มีปัญหา อย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด (ภาววรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์, 2564, ออนไลน์) ขณะเดียวกันในการดำเนินโครงการก็ควรให้ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง เข้ามารับรู้การดำเนินงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงปัญหา และเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เพื่อขยาย เครือข่ายการขับเคลื่อนการศึกษาไปยังพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ทั้งนี้ภาครัฐควรสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทาง การศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมผ่านนโยบายและ การสนับสนุนงบประมาณต่างๆ เพื่อให้ผู้บริหารองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญและแก้ไขปัญหา ที่ต้นเหตุมากกว่าที่จะเน้นในเรื่องการสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ

รายการอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2564). แนวคิดเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษา. สืบค้นจาก <http://www.tobethai.org/?p=616>
- ไกรยส ภัทราวาท. (2558). รีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ, สมจิต แดนสีแก้ว, สมคิด ทับทิม และศิวานนท์ รัตนะกนกชัย. (2559). ความเสมอภาคทางการศึกษาในสังคมไทย: ประเด็นปัญหา และทางออกจากการสังเคราะห์งานวิจัยภายใต้กรอบการวิจัยความเท่าเทียมด้านโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สกว. ฝ่ายชุมชน และสังคม. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 13(61), 1-10.
- ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี และภิญญา อนุพันธ์. (2564). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 3(2), 63-68.
- พิชิต ฤทธิ์ธูรณ, ชูชาติ พวงสมจิตต์, เก็จกนก เอื้อวงศ์ และนงเยาว์ อุทุมพร. (2554). การวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 3(1), 79-97.
- พิมพ์พญา เจริญศิริพันธ์. (ม.ป.ป.). 5 แพกต์ว่าด้วยความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่สกัดกั้นไม่ให้เด็กต้นทุนต่ำได้ไปต่อ. สืบค้นจาก <https://adaymagazine.com/educational-inequality>
- ภริณ ชนะโชติภณ และเพ็ญณี แนนธ. (2564). สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จังหวัดขอนแก่น. *วารสารพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่*, 6(3), 58-68.
- ภาวรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์. (2564). ไชยศาสตร์ความเหลื่อมล้ำการศึกษาไทย เหตุใดความช่วยเหลือไม่ไปถึงเด็กยากจน. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/thai-report-education/>
- รัชวดี แสงมเหษณ์. (2560). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: คุณภาพสังคมที่คนไทยมองไม่เห็น. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 8(1), 33-66.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2562). การพัฒนารูปแบบบูรณาการความร่วมมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(2), 239-258.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. สืบค้นจาก <chrome-extension://efaidnbmninnnigbpccajpcgclclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=http%3A%2F%2Fwww.ratchakitcha.soc.go.th%2FDATA%2FPDF%2F2560%2FA%2F040%2F1.PDF&clen=595476&chunk=true>
- _____. (2561). พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/033/1.PDF>
- วุฒิสาร ตันไชย. (2563). ท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานร่วมกับ กสศ. เข้าใจสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/interview-13-11-20/>

สถาบันพระปกเกล้า. (2562). *Guidebook องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ*. สืบค้นจาก <http://kpi.ac.th/knowledge/book/data/1065?page=1>

สมาคมพนักงานเทศบาลแห่งประเทศไทย. (2560). การศึกษาการจัดการศึกษาท้องถิ่น ตอนที่ 7: คุณภาพการศึกษา. สืบค้นจาก <https://www.moe.go.th/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%9E%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%A8%E0%B8%A9%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A8-6>

สามารถ จันทร์สุรีย์, ศุภกร ศุภเกษตร และอภิชาติ มหาราชเสนา. (2564). กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6(1), 111-126.